

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מה"ס כתוב משה' ושה"ס, ירושלים

אבות פרק א משנה יד

"אם אין אני לי מי לי" - אמר ב

אבות (פ"א מ"ד) הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי אחרים. וזה שאמור 'מי לי', מי יהיה רשאי לעבוד אותם ע"י אחרים אלא מה אני ואם לא עכשו אימוטי, ע"כ.

-א- **ואמר י'כשאני לעצמי** כולם אף אם לא אשתחם ע"י אחרים אלא כי גם המה עבדיו תברך הם ואני אבטל אותם ע"י אחרים אלא בספר מדרש שמואל¹ (שם) לפי שיעיר העבודה והירה אל האדם אי משתחם ע"י עצמי, מה מי יכול אפילו אני הבהיר כי אין הירה אליו תברך עליו ואעפ"כ כובש אותו תחתיו, לפי שלא בראתאי אלא לשמש את קוני, וכיון שאני עשה מה שהיתה יכולה ע"ז אשרי איש ראה את ה"ז (זהלים קיבא) בעודו איש ע"ז יט) כונת בראייתי אליה הרוי וריך, וכיון שתכלית בראייתי הייתה כי אז הוא בראשות עצמו מה שירצה כי אחורי זקנתו כבר אין עבדו תמי"ד, אם לא עבדו אותו עכשו בעזה"ז שהוא עולם לו בחגופו לעשות שום עבירה **לכן אמר תנא**, אם בעת זקנתו שכבר המעשה אימתיי עבדו אותו כי בעולם הבא אי אפשר שהוא עולם אין אני נובר ובעצמי אני שב אל אלה מי למד עלי סנגוריא הגמול ולא עולם המעשה, וכיון שאדם מת נשעה חפשי מן המצות כולם אמרו שעיל שאין כי כח החטא לך אני שב בתשובה. **וזה אמרו** (דה סא ב).

-ב- אם אין כבר זקנתו מהיות איש ואני גובר בגופו שכבר אפס כי מלת אם כן כל הטובה שאעשה לא תהיה לי לסנגוריא וזה שאמרו בספר הזוהר (הקדמה א ב) כי מלת לימד עלי זכות אבל כשאני עובד את אלהי בעוד אני בוחר שאני כינויו אליו יתברך וכמו שאמר בפסוק "מי בראה אלה" (מ' בו לעצמי וברשותי וזה שאמר לערוך כ"ה מה רבת טובך" כי בהיות שאתה רואה חובה לעצמו כי קרוב אדם אצל עצמו (תהלים לא כ), ככלומר כמה וכמה טובה אני עשו וכיוון שכן רק אויל ולכך אם יחתה ואשם איינו מכיר בחטאו לשוב אל אלהיו ולבקש לעבוד את בוראי בימי בחורותיו שאם לא עכשו שהם ימי הבחורות רחמים על עונו, ולא זו הדרך הרציק לאדם רק צrisk לו ליתן לב אימתיי עבדו, כי בימי הזקנה אין עבודתי ונחבת כלום וכדאיתו: ולפחס במעשו ולוראות מום שבו ולא להיות קרוב אצל עצמו אלא דבר גדול אני עשו. **זה אמר' מה'** מלשון מה' רבת טובך' כי בהיות שאתה רואה חובה לעצמו כי קרוב אדם אצל עצמו (תהלים לא כ), ככלומר כמה וכמה טובה אני עשו וכיוון שכן רק אויל ולכך אם יחתה ואשם איינו מכיר בחטאו לשוב אל אלהיו ולבקש לעבוד את בוראי בימי בחורותיו שאם לא עכשו שהם ימי הבחורות רחמים על עונו, ולא זו הדרך הרציק לאדם רק צrisk לו ליתן לב אימתיי עבדו, כי בימי הזקנה אין עבודתי ונחבת כלום וכדאיתו: ולפחס במעשו ולוראות מום שבו ולא להיות קרוב אצל עצמו אלא דבר גדול אני עשו. **זה אמר' אם אין אני לי'** כלומר, אם אין אני ליה זכות לאלהי והוא יתברך מתרחק ממנה מדה נגד מדה.

-ג- **ואפשר עוד** שהזוהר התנא שלא יתגאה האדם בעשרו וברוב בניו, כי אברהם היה בעזרו. **זה אמר' אם אין אני לי'** היום או לחרם רמות וילך לו בליחודה ושבוב כל אשר לו, וזה שאמר ר' אם אין אני לי' זכות לאלהי והוא יתברך מתרחק ממנה מדה נגד מדה. **ואמר י'כשאני לעצמי** ככלומר אם יעלה בדעתו וזה הדרך עצמאו אפשר לאמרו באfon אחר וזה יאמן אני לי' לצרכיו להיאך אתגאה בהם. וכפי טבע העולם עדין לא הגע זמני לפטר ר' לעבוד את בוראי, אז מ' שהוא הש"י והיה מון העולם כי עדין אני לעצמי שאני בוחר ע"ז ר' לעבוד את בוראי, אז מ' שהוא הש"י והיה מה"ז נשלח טז, כי גם הבחורים מעתדים למתה כמו הזקנים וא"כ מhabל אמעט וכיוון שאני מחוויב לעשות צוון קויו אם לא עכשו אף אני בוחר אני הベル וריך ואפשר שאמות ואזוב לאחרים חיליא אימתיי כי לא תדע מה יlid יומן וקטט הום בז' (שנות ה'ג) ואל אמר ואס לא כי בכל רגע הוא מעודת למתה כי רגע ימותו ואין לו אלא שעתו ולכו כי בכל רגע הוא מעודת למתה כי רגע ימותו ואין לו אלא שעתו ולכו **אמר אם לא עכשו אימתי:**

-ה- **ואפשר עוד** כי בהיות שמחוויב כל אדם להוכיח את חבירו, כע"ז - שושן ז"ל 'אם לא עכשו אימתי' לפי שאמר הכתוב "והוכח תוכח את עמיתך" (קדושים ט ז) לא יאמר אדם והחSID ז"ל כתוב בשם הר"ז ז"ל שושן ז"ל 'אם לא עכשו אימתי' לפי אחר שחברי חביבים להוכיחו אותנו ולהוכיחו לנו אשר חטא מה שהנני מחוויב לעבוד את אלהי כל ימי חי מבל חסרון כל ולכך אמר להזוהר עז ולפחס במשעי, די לי שאני מקבל על עצמי להיות מקובל אתvelte רגע אחד מתי אשלם מה שחרתתי בו כי אין ראוי להתהלך נוכחות מכל מי שוויכחני וכל אשר יאמרו אליו עשה, אבל כל יומן מחר כי הלוואי יעמוד על עצמו ופרקע את שלו וכן אמר פרעה שאין שום מוכחה מילתה שאין בשיום דופי וכל' כללו מעשיהם דבר יום בז' (שנות ה'ג) ואל התהלך ביום מחר, כי חבריו לא ימצאו בי עז אשר חטא זהה אמר' אם אין אני מפשש שם הוא מי תהיון לכם, הלא אתם היבטים לעשות מחר כהווים, וא"כ במעשיהם ומשתדל בעדי להוכיח ולהזכיר את עצמי מי לכי מי יוכיח אימתיי תמלואו ותשלימו החרסון של הימים, וכוכן הוא: **אותה כי חבריו אפשר שאינם נותנים לב עלי ובין כה וכח אני מאבד עז כתוב בשם הר"ז ז"ל** יואם לא עכשו אימתיי שאם אנו רגע זהה היא עלי לטורה ולעסק בתורה ברגע העתיד כי הרגל על כל דבר את עצמי לדעת.

ואמר י'כשאני לעצמי ביען צrisk לאדם להיות עשו ומעשה זוכה שללון עכ"ל:

לעצמם ומזכה לאחרים שלא די לו שהוא בעצמוילך בדרכי יושר כי - ז- **צrisk לו ג'כ' שידרך** את אחרים וכן אמר וכשאני משתדל בעדי והרב ר' משה אלשקר ז"ל כתוב 'אם אין אני לי מי לי', לפי שאין להיזהר את עצמי מה אני, ככלומר מה אני עשיתי כלום יצאת מה אני, מי שיכריה לאדם לעשות טוב או רע והבחירה ביד האדם לך אמר חובתך לא בודאי כי עדין צrisk אני להשתדל להיזהר את אחרים אם אין אני לי לא יש שר ומושל שיכריה אין מי יחושוב שאינו מוטל על שום אדם להוכיחו ומוכחה אין בלהטו ואל שיכרחני בזה מה אני, ככלומר זה שאני לעצמי וכשאני לעצמי מה' ז' הנוגע לאחרים יחושוב שמוטל עליו להוכיח את חבירו ואם לאו ישנא נחشب ע"ז יותר מהמלאים, לפי שהמלאים הם הכרחים: או עליו חטא. **ואמר י'אם לא עכשו אימתיי** דהיינו שמוטל עלי לעשות יאמר ע"פ שאני מעורר את עצמי לעבותה השם יתברך אני יכול שני דברים הללו להשתדל בעדי ובعد אחרים א"כ היום קצר לעשות אחד מניא אף מה שאני חיב לעשות לבורא שהפליא עמי והמלאה מרווחה ולכך אם לא עכשו אימתיי.

-ד- **ולפחס במשלחן זמון העמידה, זמון עלייה, זמון ריידה ואם לא עכשו אימתיי** במשלחן זמון העמידה, זמון עלייה, זמון ריידה ואם לא עכשו אימתיי.

ולפחס עוד שאמר עם מה שאמרו בוגלה פי' בני העיר (כח ב) אמר ריש בזמנם המשמש בתלמידי חכמים וכן אמרו בזמנם כמו עשה טב (ב) כתוב 'אם אין אני לי מי לי': בנדרים פרק ארבעה נדרים (ב' א) מפני מה נענש אברהם מפני שעשה טב (ב) כתוב 'אם אין אני לי מי לי': אנגריא בתלמידי חכמים שהוציאו למלחמה 'וירק את חניכיו' ורק כתוב 'אם לא עכשו' בימי הנורות אימתיי כי בימי לך ז' וכן יש מפרשים בתלמידים שאינם של, וכשהם שאין לא עכשו' לת' ז' תלמידי תג' נ"א 'ג' ברא' אחירינה, הזקנה לא יוכל לעשות וכן אמר דוד המלך ע"ה 'אשר בינוינו נטיעים הר' שאסור לאדם להשתמש בתלמידים בשרבטו (סנהדיין כב א) כן מגדלים בנועריהם' (תהלים קמד ב), ר' ל' כי הנטע בעודו קטן יוכל רוכבין על סוטו של מלך ואין משתמש בשרבטו (סנהדיין כב א) כן מגדלו שיחיה עצו ישר ולא עוקם אך אחר שגדל עוקם קשה הוא אסור להשתמש בתלמידי חכמים מפני קבוע מלכו של עולם ולכו **וזה אמר סמך לא עכשו אימתיי** בתג' חל' ה' הטוב. אך אם הזקן ברשותו לא יוכל להניח דרכו הרע וכענין שנאמר ולכן סמך זהה ואמר 'אם אין אני לי מי לי' ליתן טעם למה הוא אסור 'חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקן לא יסור ממנה' (משל ב' ב) עכ"ל:

לאדם להשתמש בתלמידי חכמים, ועשה קיו' מגופו עצמו ולחיות מאבד זמני בענייני בידי ואני עלי' מכריח לי במשעי, וכשאני לעצמי עלי' מכריח לי לבדי איך יספיק לי עכ"ל: אין אני עצמי רישאי לעבוד את עצמי עבדו יתברך כענין במפעל הטוב שהוא לי לבדי איך יספיק לי עכ"ל: העווה' ז' לשמש את עצמי לצורך גוףני שאני עבדו יתברך וה' מתתיה היזחרי ז' כתוב 'אם אין אני לי מי לי', שהבחירה עלי' רשותה לי בחר בה מב' וכשהם שאיר' מיל' בלבוטי והחלותי שיחיה לי שבתוכה אינו אלא בכח. אני להיות תמיד עסוק בתורתו יתברך יומם ולילה, כענין אמר כלומר מי לעצמי רמז אל ההוה שיש לו מנגדים רבים עלי' רמזו אל זמן שעבר, ווהגית בו יומם ולילה' (וירושע א') ואני רישאי להניח עבודת בוראי יכשאני לעצמי רמז אל ההוה שיש לו מנגדים רבים עלי' רמזו אל זמן שעבר, ולהתעסק בצרבי גופי, כי' ק"ו שאסור לי להשתמש בתלמידים יומם לא עכשו אימתיי רמז אל העתיד שאפשר שלא ישיגנו, עכ"ל.